УДК 78 (477)

Людомир Філоненко, *доктор філософії,*
завідувач кафедри музикознавства та фортепіано
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка,
голова Дрогобицького осередку НТШ
(музикознавчо-фольклористична комісія), член НСКУ

ЙОСИП ГОШУЛЯК ТА ЙОГО ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДЕЙ ДЛЯ МУЗИКАНТІВ
(педагогічний аспект)

У статті зроблено спробу проаналізувати десять заповідей для музикантів малознаного митця з української діаспори (Канада), вокаліста-виконавця, педагога, громадського діяча та публіциста Йосипа Гошуляка.

Ключові слова: *основні засади вокальної педагогіки Йосипа Гошуляка, виконавець, музично-громадський діяч, вокальна педагогіка.*

Літ. 11.

Постановка проблеми. На сучасному етапі становлення української держави актуальним є впровадження до вузівських програм вивчення творчості донині маловідомих діячів культури України, а також української діаспори, таких як Василь Барвінський, Нестор Нижанківський, Зиновій Лисько, Богдан Кудрик, Михайло Гайворонський, Ярослав Барнич, Модест Менцинський, Мирослав Скала-Старицький та інші, адже це в перспективі відіграє вагому роль у формуванні національної самосвідомості підростаючого покоління.

До цього грона митців віднесемо і Йосипа Гошуляка, який увійшов до української музичної культури, передусім, як талановитий музикант, вокаліст-виконавець, музично-громадський діяч і публіцист. Примітно, що Йосип Гошуляк могутність свого голосу, глибину таланту, багатство зацікавлень і любов до пісні розкрив у собі завдячуючи батькам, а духовні джерела його творчості, звичайно, віднайшли свій початок у Богослужіннях, церковному співі, які пізніше визначили подальші студії в духовній семінарії (Станіславів-Німеччина-Голландія), а згодом і навчання в Амстердамській і Торонтській консерваторіях (педагоги – Дометій Йоха-Березинець, Анна Ель-Тур, Джіна Чіна). Репертуар співака охоплює понад 30 класичних оперних арій, ряд вокальних камерних творів, українську класику, до якої входять і композиції на вірші Т. Шевченка (34 солоспіви) й Івана Франка (15), народні пісні.

Дискографія співака Йосипа Гошуляка налічує три платівки, дві аудіокасети і п'ять компактдисків. І, звичайно, провідне місце займає платівка "Йосип Гошуляк – українська клясика", випущена в Торонто фірмою RCA в 1967 році. Друга платівка з'явилась у 1976 році під назвою "Басові арії і монологи", а третій альбом вокальних творів Й. Гошуляка, який побачив світ у 1982 році, містить композиції українських авторів до поезії Т. Шевченка і з'явився під назвою "Тарас Шевченко – великий бард в пісні". Високих результатів митець досягнув завдяки не тільки чудовій вишколеності, а, насамперед, постійній і наполегливій праці над собою. Адже, яким би музичним хистом від природи не володіла людина, вагомих здобутків у цьому виді мистецтва можна досягнути внаслідок важкої, систематичної і скрупульозної роботи протягом всього свого життя. Йосип Гошуляк є вокалістом-інтерпретатором не тільки шедеврів світового мистецтва (провідні партії з опер Дж. Верді "Макбет", "Аїда", "Дон Карлос", "Отелло", Дж. Пуччіні "Богема", "Тоска", "Турандот"; Ж. Бізе "Кармен", П. Чайковський "Мазепа", "Євгеній Онєгін"), а й перлин української культури (сольні арії в операх М. Лисенка "Тарас Бульба", С. Гулака-Артемовського "Запорожець за Дунаєм", А. Вахнянина "Купало", М. Аркаса "Катерина", Б. Лятошинського "Золотий обруч", Г. Майбороди "Ярослав Мудрий").

Аналіз останніх публікацій дослідження. Питанням вивчення творчої постаті Йосипа Гошуляка та його концертної діяльності займалося чимало відомих українських музикознавців, композиторів, бібліографів, виконавців, серед яких: Василь Вітвицький [1], Іван Лисенко [5], Павло Маценко [6], Григорій Нудьга [7], Роман Савицький-молодший [8], Володимир Грабовський [4], Богдан Шарко [9] та інші. Але постає проблема розкриття вокальних засад митця та

потреби їх впровадження до навчальних програм мистецьких учбових закладів України.

Мета статті полягає в аналізі десяти заповідей для музиканта, а також у розкритті основних засад вокальної педагогіки Йосипа Гошуляка на сучасному етапі становлення національної школи.

Виклад основного матеріалу. Нагадаємо читачам, що дебютував Йосип Гошуляк ще далекого 1954 року на сцені Торонтської опери (Канада), де тривалий час був її провідним солістом, після музичних студій в Європі (Німеччина і Голландія), а також у Торонто. Митець є активним пропагандистом української класики, зокрема творів Д. Бортнянського, М. Лисенка, В. Косенка, К. Стеценка, Я. Степового, С. Людкевича, В. Барвінського та багато інших, а також обробок народних пісень українських композиторів (“Балада про Довбуша”, “Взяв би я бандуру”, “Вівці мої вівці”, “Дивлюсь я на небо”, “Козака несуть”, “Місяць на небі”, “Повій вітре на Вкраїну” та ін.), всього понад 50 пісень.

У творчому арсеналі вокаліста є три платівки, дві аудіокасети, п’ять компакт-дисків. Осібно варто відзначити сімнадцять творів на слова Тараса Шевченка (згодом Йосип Гошуляк зробив перевидання цього компакт-диска) під назвою “У поклоні Кобзареві” (до 190-річчя від дня народження поета), до якого увійшли композиції М. Лисенка, С. Рахманінова, Д. Січинського, С. Людкевича, Я. Степового, М. Вериківського, О. Бобикевича, А. Кос-Анатольського у супроводі відомих піаністів Лео Баркіна, Тетяни Ткаченко і Натана Шульмана.

Варто згадати й книжку спогадів митця “Й свого не цурайтесь” (1995), нотний збірник “Пісні, думи та романси. З репертуару Йосипа Гошуляка” (1999), фотоальбом “Йосип Гошуляк і миті життя” (2002). Вельми актуальними є і публікації останніх років. Це роздуми Йосипа Гошуляка, які він друкує як в часописах Канади й США, так і в Україні, і стосуються вони проблем української музичної культури на сучасному етапі еволюції рідного мистецтва. Справедливо відзначає музикознавець Володимир Грабовський у статті “Космогонія українського співу” в канадському часописі “Міст”: “…що головне своє призначення співак (Йосип Гошуляк - **Л.Ф.**) відчув усе ж у популяризації української творчості – народної пісні та професійної музики композиторів. Саме тут його наполегливість дала високомистецькі результати. Величезний репертуар увіковічнений в 60 – 70-х роках в зразкових записах спочатку на платівках, аудіокасетах, а пізніше на компакт-дисках, сприяв тому, що ім’я Йосипа Гошуляка з трепетом вимовляється серед українців не лише Канади, а й США, Бразилії, Аргентини, країн Західної Європи… Близькі й зрозумілі водночас вершинні твори М. Лисенка, М. Вериківського, С. Людкевича, В. Барвінського, М. Фоменка, Г. Китастого та багатьох інших, вкупі з майстерними обробками українських пісень та дум були ковтком чистого повітря, сув’яззю з рідною землею” [4].

Але все ж таки вагому роль Йосип Гошуляк відіграв у ділянці оперного співу. Про це неодноразово відзначали провідні музикологи й музичні критики такі як, Дейвид Робертсон, Г’ю Томсон, Ельмо Кіпріотті, Павло Маценко, Василь Витвицький, Роман Савицький, Іван Лисенко, Іван Гамкало, дослідник української пісенності Григорій Нудьга, поет Борис Олександрів та багато інших. Ось що, до прикладу, пише Павло Маценко про першу платівку “Українська класика. Тебе я в пісні бачу, рідний краю” (1967): “Наш артист Йосип Гошуляк має чудовий та багатий голос – бас. Голос вирівняний, його подача зразкова, як і дикція. Артист доречно і пластично розгортає текстово-музичні образи, з повним розумінням нюансує, – інакше говорячи, артист вільно, глибоко, інтелігентно володіє всією гамою співочих засобів висловлювання. Шкода тільки, що навіть “гайт фіделіті” не може схопити й передати його проникливі піано та ще й з ніжним наголосом. Супровід на фортепіано Лео Баркіна продуманий і дискретний. Для українців ця платівка – історична пам’ятка [6]. А Дейвид Робертсон наголошує, що на цій платівці Йосип Гошуляк презентує себе як один з найкращих басових співаків світу.

Доречними є висловлювання відомого музикознавця Василя Витвицького про другу платівку “Басові арії та монологи” вокаліста: “Слухання цієї музики дає справжню насолоду. Гарного забарвлення голос нашого співака вирівняний на всій своїй ширині. Помітна точність інтонації та добра дикція в обох текстах – українському й італійському. Виконувані твори виповнені глибиною й внутрішнім переконанням. В усьому видно серйозне й вимогливе ставлення до своєї мистецької праці. Симфонічна оркестра під диригентурою маестро Барбіні виявилася, можна сказати, блискучим партнером” [1].

Сьогодні Йосип Гошуляк повен творчих проектів, задумів та ідей. У світовій практиці склалась чудова традиція, коли знамениті виконавці – співаки, диригенти, інструменталісти у своїх методичних працях, порадах, лекціях намагалися узагальнити мистецький досвід і розкрити таємниці власного таланту для

продовження своєї школи і служіння мистецтву. Не винятком були і славні українські співаки: Олександр Мишуга, залишивши "Нотатки і думки про науку співу", де розкрив свою педагогічну систему; Модест Менцинський відкрив приватну школу у Стокгольмі і його вважали творцем шведської вокальної школи; про методи і вокальні засади Соломії Крушельницької довідуємося із спогадів її учнів; Василь Тисяк, Марія Сокіл, Михайло Голинський, Михайло Микиша, Борис Гмиря та багато інших. Йосип Гошуляк свій тривалий концертний досвід і основні засади провідних педагогів вокалу також узагальнив у правилах, чи "Десяти заповідях для співаків", де прагнув подати основні технічні фактори вокального мистецтва та способи і вправи їх шліфування. Він переконаний, що, власне, на цих положеннях побудований виразний і благородний спів:

1. Не намагайся дивувати – намагайся задаровувати! Справа не в тому, щоб "схопити" ноту ("оце здорово"!), а в тому, щоб зворушити душу слухача ("о, як це добре!"). Чи ти співаєш так, щоб інші заслуховувалися? Чи ти прагнеш до чаруючого співу?

2. Не кричи! Криком ніхто не замилується. Милуються співом. Коли голос ллється, коли співак ним керує то посилюючи, то послаблюючи його за власним бажанням. Чи ллється твій голос? Чи вмієш ти перш за все його стримувати, – співати ледве чутно, завмираючи ("піано-піанісімо")? Тим паче, – не перекрикуй інших! Ти не півень!.. Бережи свій голосовий апарат, як зіницю ока, з малих літ бережи! Це ще питання, що ніжніше – око чи горло! Чи знаєш, що більшість хвороб співаків (їхніх нещасть) виникає зі спроб давати голос "з усієї сили"?

3. Не кривись. Дай змогу дивитись на тебе під час твого співу! Не наливайся кров'ю! Не "бундючся"! Не "витріщуй" очей! Не перекошуй рота. Особливо – не будь жалюгідним з вигляду, не заставляй тремтіти за тебе ("Боже мій, – Чи візьме, чи дотягне") або прощати тобі ("Бог з ним, що від нього хотіти"?) Чи ти можеш співати, не червоніючи і без надутих "жил" по боках шиї та без найменшої напруги чи зусилля? А для перевірки, що співаєш вільно ("не здавлюючи"), відчуй, чи можеш ти тягнути ноту й одночасно крутити головою вправо і вліво?

4. Не роби голосу. Не огрублюй звуку ("не басуй!") і не розріджуй (не утончуй) його! Не тягнись занадто вгору або занадто вниз! Лиши свій голос таким, який він у тебе від природи! І не дуже готуйся до співу: не опускай голови, не втягуй шиї ("не вростай!"). Не будь "бурмилом", не співай з-під лоба, не роби сердитого обличчя, не стискай кулаків, не піднімайся "навшпиньки", не ставай у "позу"! Співай простіше, спокійніше! Чи ти можеш співати так само невимушено, як говориш? Чи скажуть про тебе, що ти співаєш "граючись", так, немовби співати тобі "нічого не коштує" ("співає собі – заливається").

5. Не перебирай повітря! Не трать своїх сил надаремно! Вдихай спокійно, не підіймаючи плечей. Наповнюй груди повітрям у міру! А наповнивши, – дихай животом! Чи ти стежиш за собою, чи обмацуєш себе, коли ти спокійно дихаєш (найліпше лежачи)?.. Чи вмієш, вдихнувши, утримати нижні ребра широко (щоб не спадали), а видихати животом?..

6. Не напружуй живота. Він потрібен тобі для тривалого і рівномірного (без поштовхів) видиху. Пам'ятай: при вдихові живіт помітно випинається вперед, а при видихові – глибоко втягується всередину. Чи можливо це, якщо твій живіт – як бубон.

7. Положи язик! Язик твій не сміє бути твердим і стояти горбом, закриваючи горло. Навпаки: язик співака – м'який і лежить плоско (часто – "човником"). Спробуй проробити наступне: позіхай солодко, але при закритому роті! Якщо "позіхання" вдалося, то нічого не міняючи, обережно й повільно відчини рота й подивися в дзеркало – як плоско лежить твій м'який (ненапружений) язик і як добре видно горло. Так показують його лікареві! Так показуй його під час співу й собі самому, – перевіряй себе! Тоді не будеш "співати горлом"!

8. Не співай котом! Не втрачай резонатора. Не роздирай рота "до вух". Збери рота. Намагайся відчиняти його гарно (овально) і вміру. І співай соковито, – з повітрям. Відучися відбуватися одними губами і гратись ними. Не змінюй різко форми рота з кожною новою нотою! Чи ти можеш співати вгору і вниз швидкі гами (на будь-яку голосівку) так, щоб рот не шарпався в боки, а відчинявся в міру потреби виключно завдяки відпаданню нижньої щелепи?

9. Не вибирай голосівок! Полюби їх усіх однаково. Полюби міцною любов'ю, – вимовляй їх ясно, чітко й точно, щоб не "розпливалися", й не перетворювались в інші – "невизначені"! Більш за все полюби голосівки "і", "у", "ю", на всіх нотах твого голосу! Горе тобі, якщо не вмієш співати слів: "алилуя", "душу", "люблю", "рідну", "бурю", "лютую" та інші і співаєш замість них – "алелоія", "дошо", "леле", "рідно", "боре", "летое" і т.д. і т.п. Вправляй себе в точному виспіві голосівок (і приголосних) на будь-якій висоті!.. Відрізняй при різних "Е": 1) вузьке (як у слові "день"), 2) ширше

(як у слові “мед”); 3) найширше, відкрите (як у словах “берест”, “берег”, “береза”). Останнє – найважливіше! Відточуй і “загострюй” голосівки “и” з “ї”; для цього співай одне за другим слова: “стоїть” – “любить”, “горить”, “розлить”, і т.п. або словосполучення “усі ліси”, “в красі роси” і т.п. Ось і ще приклади корисних для вправи слів: “в мо-леб-ні”, “ве-чір-ню-ю”, “ве-се-лі-ше”, “пі-сень”, “в не-бі”, “мов-чу”, “чу-жу” і т.д.

10. Не склади співай, а фрази. Відходь від “розхожого” співу (як кожен співає), вмій зацікавити знавців. Пам’ятай про обов’язковість акценту “на раз”, не підкреслюй слабого часу такту. Чи ти добре собі засвоїв, що на цьому побудований виразний і благородний артистичний спів?

Висновок. На нашу думку, основні засади вокальної педагогіки Йосипа Гошуляка викладені в “Десяти заповідях для співаків” стануть цінними і корисними не тільки для вокалістів, але й для кожного професійного музиканта, адже вони вибудувані, насамперед, на фундаментальній музичній освіті, величезному досвіді, а також на довготривалій концертній діяльності митця, яку він відшліфовував і удосконалював протягом всього свого життя на найвідоміших сценах світу.

1. Витвицький В. Нова платівка Йосипа Гошуляка // Нові дні. – 1976. – № 5.

2. Гошуляк Й. Й свого не цурайтесь. – Львів: Каменяр, 1995. – 591 с.

3. Гошуляк Й. Лист до О. Німилович і Л. Філоненка від 15 квітня 2010 року. – Зберігається в архівах авторів.

4. Гошуляк Й. Лист до О. Німилович і Л. Філоненка від 24 травня 2010 року. – Зберігається в архівах авторів.

5. Гошуляк Й. Не забуваймо музичної спадщини // Літературна Україна. – 2005. – 10 листопада.

6. Грабовський В. Космогонія українського співу. Видатному українському співакові з Торонто (Канада) Йосипові Гошуляку виповнилося 80 літ // Міст. – 2004. – № 25. – 1 липня.

7. Лисенко І. Осяйний поет музики // Гошуляк Й. Й свого не цурайтесь. – Львів: Каменяр, 1995. – С. 548 – 551.

8. Маценко П. Альбом пісень – Йосип Гошуляк // Вісті. – 1967. – № 4.

9. Нудьга Г. Співучі зорі України. Йосип Гошуляк / / Гошуляк Й. Й свого не цурайтесь. – Львів: Каменяр, 1995. – С. 541 – 548.

10. Савицький Р. Листи до Йосипа Гошуляка // Гошуляк Й. Й свого не цурайтесь. – Львів: Каменяр, 1995. – С. 250 – 258.

11. Шарко Б. Другові в альбом // Гошуляк Й. Й свого не цурайтесь. – Львів: Каменяр, 1995. – С. 564 – 566.

Стаття надійшла до редакції 13.03.2012

УДК 81’243

Інна Ромащенко, *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Академії муніципального управління, м. Київ*

ЦІЛЕСПРЯМОВАНІСТЬ ЗАНЯТТЯ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Стаття присвячена проблемам формування викладачами мети заняття, критичного відбору навчального матеріалу, змісту завдань та вправ для занять з іноземної мови. У статті обґрунтована необхідність вдумливого ставлення до постановки цілей заняття в єдиному комплексі, як вирішального фактору досягнення результату освітнього процесу.

Ключові слова: *компетентність, науковий підхід, мета, навчання, проблема, педагогічний процес, спілкування.*

Рис. 1. Літ. 9.

Постановка завдання. За умови стрімкої глобалізації та незворотніх процесів євроінтеграції, особливого значення набуває вміння налагоджувати комунікативні зв’язки не тільки на теренах власної держави, але і на міжнародному рівні. Це вимагає від фахівців будь-якої галузі вміння конструктивно вирішувати нагальні питання чи протиріччя, які об’єктивно виникають у процесі співпраці. Тобто, виникає потреба у досконалому володінні не тільки українською мовою, але й іноземною. Таким чином, виникає необхідність більш детального дослідження питання цільового компоненту занять з іноземної мови у ВНЗ.

Аналіз наукових джерел. Проведений нами аналіз наукових джерел з даної проблеми свідчить про те, що питання визначення цільового компонента освітньої діяльності та шляхи підвищення ефективності навчання студентів ВНЗ постійно досліджуються вченими О.І. Агаповою, Ш.А. Амонашвілі, К.О. Бахамовим, М.В. Булановою-Топорковою, Б. Блумом, Л.А. Джонс, А.В Духавневою, А.С. Ушаковим, В.П. Беспалько, М.В. Кларіним, В.С. Кукушкіним,

© І. Ромащенко, 2012